KACCÂYANAPPAKARAṆAE

SPECIMEN ALTERUM

QUO

AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINE

UNIVERSITATIS FRIDERICIANAE HALENSIS CUM VITEBERGENSI CONSOCIATAE ANNUENTE

ORATIONEM

DE MYTHOLOGIA VEDICA COMPARATIVAE DUCE

QUA SCHOLAS

PRO EIUS ORDINIS AMPLISSIMI VENIA

HABENDAS AUSPICABITUR

D. XXI MENS. IANUARII MDCCCLXXI HORA XI

IN AUDITORIO MAXIMO

A SE HABENDAM INDICAT AD EAMQUE AUDIENDAM EA QUA PAR EST OBSERVANTIA INVITAT

ERNESTUS W. A. KUHN

PHIL. DR.

HALIS

TYPIS ORPHANOTROPHEI.

Prolegomena.

Grammaticae Pâlicae a Kaccâyana quem dicunt conscriptae specimen anno 1869 a me editum sequitur nunc grammaticae illius late celebratae liber secundus, Nâmakappa i. e. liber nominum inscriptus. Continet enim declinationis nec non thematum indeclinabilium (4, 11. — 1, 28), suffixorum casuum vice fungentium (1, 54. 55. 4, 17—26. 5, 1—14) eorumque quae genus femininum denotant (1, 40. 47. 4, 27—32) expositionem, adjuncta mutationum quarundam enarratione, quibus themata nonnulla in compositione (2, 35. 3, 23. 4, 12. — 1, 19. 20. cf. 1, 31) vel ante suffixa taddhita (5, 15—23. cf. 1, 32) afficiuntur. Libro et formarum quas praebet grammaticalium et terminorum quos adhibet technicorum proprietate insigni observationes nonnullas de libri ipsius compositione, deinde codicum descriptionem atque variarum lectionum delectum praemittere placet.

Quae in prolegomenis ad editionem Kârakakappae de Kaccâyanae operis origine ejusque cum Pâṇineis atque Kâtantricis connexu equidem constitui, a viris doctis satis approbata esse videntur (cf. Albrechtum Weber Ind. Streifen 2, p. 325; Theodorum Benfey Gött. gel. Anz. 1869, p. 1517 sqq.; Rudolfum Rost Trübner's Lit. Record no. 55, p. 698); ceterum de cognatione cum Kâtantricis dubitari non posse edoceor etiam ab amicissimo Julio Eggeling, qui codices Kâtantricorum Oxonienses aliosque inspexit eorumque editionem praeparat. In libro nunc edito cognatio cum Pâṇineorum placitis minus apparet, attamen neutiquam deest. Omisso autem vocum quarundam consensu quas non solum a Pâṇineis sed a plerisque Sanskritae linguae grammaticis adhibitas esse

*

constat, quales sunt âdesa, upasagga etc., e Nâmakappa haec fere ad illam cognationem spectantia memoranda videntur.

Nâm. 2, 28. padato dutiyâcatutthîchaṭṭhîsu vo no. 29. te m' ekavacanesu. 32. bahuvacanesu vo no arctissime cohaerere cum sûtris Pâṇineis 8, 1, 17. padât. 21. bahuvacanasya vasnasau. 22. temayâv ekavacanasya maxime vocabulorum bahuvacana atque ekavacana apud utrumque grammaticum probatur chiasmo; exemplorum quoque ad Pâṇ. 8, 1, 20 sqq. allatorum: grâmo vâṃ dîyate etc. cum Pâlicis Nâm. 2, 29. dadâmi te gâmavarâni pañca, dadâhi me gâmavaraṃ cognatio satis manifesta.

Exemplum piyapubba in commentario ad Nâm. 3, 7 allatum conferendum est cum Pâṇineorum exemplo respondente Pâṇ. 1, 1, 29 priyaviçva atque ex iis quae a commentatore de particulae ca in hoc sûtro praegnanti significatione annotantur aperte perspicitur, idem illum de compositorum dakkhiṇapubba („südöstlich“) atque uttarapubba („nordöstlich“) natura statuisse ac Pâṇinem 1, 1, 28. vibhâshâ diksamâse bahuvrîhau. 2, 2, 26. diṅnâmâny antarâle (cf. etiam Bâl. p. 32: dakkhiṇassâ ca pubbassâ ca disâya yaṃ antarâlaṃ sâ dakkhiṇapubbâ disâ).

Denique memoretur consentire aliqua tenus ordinem suffixorum adverbialium quae vibhattisaññâyo nominantur 5, 1 sqq. cum Pâṇ. 5, 3, 1 sqq. prâgdiço vibhaktiḥ (schol.... pratyayâ vibhaktisaṃjñakâ bhavanti = Siddh. K. ed. Târ. Tark. I, p. 690; Laghu K. Mirzapore 1849, p. 451 ... pratyayâ vibhaktisaṃjñâḥ syuḥ) atque ordinem substitutionum, quae ante suffixa comparativa inveniuntur 5, 16—22 cum Pân. 5, 3, 60—65.

Ceterum in hoc libro a Pâṇine atque Pâṇineis satis differt Kaccâyana.

Vocem liṅgaṃ Kaccâyanae Kâtantricisque idem esse quod Pâṇineis prâtipadikam in prolegomenis ad editionem Kârakakappae Kacc. spec. p. 20 expositum est; conferantur Pâṇ. 1, 2, 45. arthavad adhâtur apratyayaḥ prâtipadikam

(schol. dhâtupratyayapratyayântavarjam arthavac chabdasvarûpaṃ prâtipadikasaṃjñaṃ syât. Siddh. K. I, p. 84; Laghu K. p. 43: dhâtuṃ pratyayam pratyayântañ ca varjjayitvâ a° chabdarûpaṃ i. â), Kâtantr. Nâm. 1: dhâtuvibhaktivarjam arthaval liṅgaṃ, Bâlâv. p. 8: dhâtuppaccayavibhattivajjitam atthayuttaṃ saddarûpaṃ liṅgaṃ nâma atque p. 17: dhâ° atthaval liṅgaṃ.

E terminationum casualium nominibus (Nâm. 1, 4) cum Pâṇineis consentire quodammodo aṃ (Pâṇ. am), hi (Pâṇ. bhis, bhyas), su (Pâṇ. sup) nullius est momenti, majoris fortasse, etiam Vopadevam 3, 1 ceterum cum Pâṇine consentientem exhibere nominativi vocabulum si (cf. quae de Vopadeva annotavi Kacc. spec. p. 20). Horum nominum ceterorumque terminorum Nâm. 1, 6 — 9 expositorum [1] origo a Kâtantricis sine dubio repetenda erit.

Exempla commentatoris quae cum Pâṇineorum exemplis consentiunt supra jam proposuimus; restant quae memorentur e Bauddhorum libris sacris desumpta quaedam: Nâm. 1, 18. divâ ca ratto ca i. e. â, Khuddakapâṭha Ratanasutta. 1, 19. pañcah' aṅgehi samannâgato, Khuddakapâṭha Kumârapañha. 1, 32. appamâdo amatapadaṃ, Dhammapada v. 21. 3, 25. jîranti ve i. e. â., Dhammapada v. 151. 4, 17. ko taṃ ninditum arahati, Dhammapada v. 230.

In edendo libro liberalissime adjuverunt viri humanissimi Adolfus Bastian atque Robertus C. Childers, quorum benevolentia hi codices accepti:

C. Apographum Nâmakappae Childersianum e codice Barmanico qui nunc in Museo Britannico asservatur, collato hic illic codice Ceylonensi Bibliothecae Bodleyanae.

---

1) ga: vocativus singularis; jha: ĭ finalis, la: ŭ finalis thematum masculinorum; pa: ĭ et ŭ finales, gha: â finalis thematum femininorum. û finalis masculinorum in casibus obliquis correpta ipso hoc nomine „correpta" vel „katarasso lo" nuncupatur, ŭ autem cum ab initio sit brevis „incorrepta" vel „akatarasso lo" vocatur. Themata sanskritica suffixo -in formata pâlice in -î desinere finguntur, quae vocalis in casibus obliquis eodem modo nominatur „correpta" vel „katarasso jho," ĭ „incorreptae" vel „akatarasso jho" opposita.

B. Codex Siamico-Cambodiensis Adolfi Bastian, exhibens Nâmakappae tria capita posteriora.

M. Editio Masoniana: The Pali Text of Kachchayano's Grammar, with English Annotations. By Francis Mason. D. D. Part First. — The Text. Toungoo: Printed by Mukau at the Karen Institute Press. 1870. Litteris Barmanicis satis distincte expressa, sed cum librariorum tum typothetae mendis innumerabilibus referta est.

Hisce codicibus ad universi textus et sûtrorum et scholiorum constitutionem usus sum; de sûtris ipsis duos praeterea codices contuli, alterum Bastiani Siamico-Cambodiensem Kaccâyanae sûtra cum paraphrasi Siamica continentem, quem jam in edendo Kârakakappa adhibui, alterum Childersii Barmanicum. De locis aliquot difficilioribus consilium expetivi Childersii atque Joannis Minayeff Petropolitani; ceterum editio Bâlâvatârae Ceylonensis (Bâlâvatâro. Paṇḍitadevarakkhitâcariyena saṃsodhito i. e. â. Colombo 1869) maximae mihi fuit utilitati, cum pleraque ipsius Kaccâyanae sûtra contineat, meliore tantum ordine digesta.

Textum priorum capitum ita constituere suscepi, ut apographi Childersiani vestigia premerem ex editione Masoniana passim correcti, reliquorum textum e trium codicum collatione multo emendatius recensere licuit.

Sequitur variarum lectionum quae majoris momenti videbantur delectus, in quo constituendo Masonii lectiones raro tantum attuli, cum ipsum librum, etiam Londini apud Trübnerum prostantem, facile conferre possis.

Caput primum. 1. Maxime est obscura vocabuli hi in hoc sûtro significatio; conjeceris fortasse jinavacanayuttamhi (cf. quod Spiegelius affert e codice Bâlâvatârae Havniensi: jinavacanasuttamhîti, Höfer's Zeitschr. f. d. Wiss. d. Spr. I, 240), sed omnes codices a me collati atque Bâlâvatârae editio habent: jinavacanayuttaṃ hi. — 2. nipaccate; en quae de hac voce scripsit Childersius: „The Burmese M. S. of Kaccâyana reads nipajjate, the

Bodleian M. S. has nipaccate, Bâlâvatâra reads nipaccate, but Subhûti [doctissimus vocabularii Abhidhânappadîpikâ editor] in the copy before me has altered it to nipajjate.“ Codex sûtrorum siamicus habet: nipaccate; Masonius in sûtro ipso atque in commentario sûtri 5: nippajjate, in commentario sûtri 1: nippaccate. Nostram lectionem eamque solam rectam esse, collato vocabulo sanskritico nipâtyate (cf. Lex. Petrop. s. v. pat + ni) unusquisque intelliget. 3. tehi M, deest C. — 6. kharâdiye, gharâdiye C, kharâtiye M (1, 63. 4, 32. kharâtiyye M); secutus sum codicis B lectionem 4, 32, cum hic codex tenues ac medias raro tantum confundat. — 9. kapalâya, kapâlâya (?) C (3, 20 kapalâya C), kappalâya M. — 11. tamasâ, thamasâ C, dhâmasâ M. — 14. In commentario Masonii lectionem secutus sum. Apud Childersium haec leguntur: „tato tâ-etâ-imâto sassa vibhattissa ssâyâdeso hoti vâ: tissâya etissâya imissâya. vâti kimatthaṃ? tissâ etissâ imissâ. [The reading is as follows in the Bodleian M. S.: tato tâ-etâ-imâto sassa vibhattissa ssâyâdeso hoti vâ anto ca saro ikâro hoti vâ: tissâya tissâ etissâya etissâ imissâya imissâ].“ — 16. caggahaṇen(a), casaddaggahaṇen(a) C, cui Childersius haec annotavit: „The Burm. has caggahaṇaṃ and so on throughout, this is probably the right reading.“ Codex B 3, 9 sqq. habet caggahaṇaṃ, M caggahaṇaṃ atque casaddaggahaṇaṃ promiscue; equidem Childersium secutus ubique scripsi caggahaṇaṃ, lectionum varietate non amplius annotata. — 17. pathavyaṃ etc., puthavyaṃ et puthabyaṃ etc. codices. Formam puthavî, in vocabulario Abhidhânapp. v. 181 non memoratam („puthavî habe ich in keinem Pâlitext gefunden. Paṭhavî, pathavî und puthuvî sind richtige formen“ Childers) rejiciendam esse putavi, praesertim cum 1, 21 recte legatur: pathavyâ C, pathaviyaṃ C M. — 19. vikappanatthena, vikappanatthaṃ C, padaṃ vikappanatthaṃ M; de nostra lectione cf. 3, 2. — 20. yathâsaṅkhyaṃ, deest C. — 27. bhuvi, deest C. —

28. okârassa, tassa okârassa codices; ugacchati, uggacchati C; ugahetvâ, uggahetvâ codices. De praepositionis ava in u mutatione (viparîta: „this ought to mean change of a long vowel to a short or vice versa“ Childers) cf. udâna pro *odâna = skr. avadâna, d'Alwis An Introd. p. 60. Kacc. spec. p. 26; ab hac mutatione aliquantulum differt vocabuli sanskritici avaçyâya in ussâva mutatio Fausböll Dhp. p. 268. — 29. yogavibhâgena, gonaṃ yo° C. — 30. eva, deest C; pubbutta°, pubbuttara° codices; sed in sûtro 24 C recte habet pubbutta°. — 31. etehi, etebhi C; pattaṃ, patthaṃ C, paṭaṃ M. — 33. nadîyâ, nadiyâ C. M tria praebet exempla: nadîṃ nadîyo nadîyâ. Hae formae e nadiṃ nadiyo nadiyâ ratione metrica producta esse videntur (cf. satîmato etc. Fausböll Dhp. p. 181; kasâm, ajjatanâm, tunhîm, bhavâtha ib. p. 311). — 34. sukhakâri, siṅghayâyi; sukhakârî, siṅghayâyî codices! — 38. brahmacârisu, brahmacârîsu codices; bhikkhusu, deest C, bhikkhûsu ut videtur M; pâṇibhi, pâṇîbhi C. — 39. anto ca, ca anto C. — 46. vessabhuvo, vesabhuvo codices; cf. codicis B lectionem 4, 14. — 47. sandanti (= skr. saṃdrânti), santanti C. — 50. yesu tesu, tesu yesu C. — 55. vâ, vâ yathâsaṅkhyaṃ C. — 58. dadâti, deest C. — 59. sa, sa ekavacana codices. — 62. akâra-, deest C. — 64. Secutus sum Masonii lectionem; C habet amâdito atque exempla praebet: bhoti amâ bhoti annâ bhoti ammâ bhoti tâtâ; codices sûtrorum habent amâdito, tamen in paraphrasi codicis Siamici legitur amma. — 65. nâgiyo dhenuyo yâguyo, nâguyo dhenuyo yâyuyo C, aggiyo nagîyo dhenayo vadhuyo yâguyo M.

Caput secundum. 1. purisena, purise C. — 2. savibhattissa, sati vibhattissa C. — 11. pu°passasi, pu°passati C; asu, amu(ṃ?) C. — 20. tumhamhâkaṃ sic omnes codices; tumhamhânaṃ Bâlâv.

p. 23, quod nescio an praeferendum sit; tumhamhâkaṃ etiam legitur in utroque codice in commentario ad sûtr. 28. — 27. sabbass'eva tumhasa°, sabbesaṃ tumha-amhasa° C. — 30. na in C ante vocabulum te legitur. vassasataṃ, vassataṃ C; bravîti, bravati C. Masonius legit: passeyya taṃ vassasataṃ ârogyaṃ ‖ so maṃ braviti. — 33—41. puma (kamma) icc etassa antassa, puma (kamma) icc evam antassa codices; 33. 38. 41. maghava yuva icc evamâdînam antassa, maghava yuva icc evam antassa C. — 33. simhi vi°; sivi° C, quod secundo loco repetere oblitus est. — 35. samâse ca i. e. â; secutus sum Masonii lectionem, C habet: samâse ca am âdeso hoti vibhâsâ samâse kate. Codices in exemplis *ubique* exhibent: itthipumanapuṃsaka, quod prorsus ferri non potest. De itthipunnapuṃsaka i. e. itthipuṃnapuṃsaka videas Abhidhân. praef. v. 6: thîpunnapuṃsakaṃ, ib. v. 974: punnapuṃsake.

Caput tertium. 1. 2. 3. tumha-amhehi, tumha-amhasaddehi C. — 2. vâ yv appaṭhamo, pâ yo (')pp° C, cod. barm., pâ yv a° cod. ceyl.; yo appaṭhamo, in commentario, appathamo yo B; passâmi, passasi B; âdesâ, deest C. — 3. tava pa°, tuyhaṃ pa° B; mama pa°, mayhaṃ pa° B. — 4. devâ 'surâ i. e. â, devâsuranâgagandhabbamanussâ C, devâ (')surâ narâ gandhabbâ B, devâ ‖ sûrâ ‖ i. e. â. M. — 5. sabbanâmakârato, sabbanâmânam akârato B; dvandaṭṭhâ ... âpajjate vâ, dva° vâ...â° B; devâsura°, devâsuranaragaruḷanâgagandhabbamanussâ B, devâ ‖ sûrâ ‖ i. e. â. M. — 6. adharuttarânaṃ, adhuttarânaṃ C M. — 7. piya-, C M ubique exhibent pîya-; ca hoti, hoti C M, ca hotîti ñâpanatthaṃ B. — 8. tassa, tassa kassa B; nam iti, nan ti B, naṃmhiti M. — 9. eva, deest B; formas râjûhi râjûbhi, râjehi râjebhi B verso ordine exhibet. — 10. imebhi, deest B; etebhi, deest B M. —

11. 12. Verborum sabbass'eva imasaddassa versum ordinem exhibent C B. — 11. icc ete, desunt B; sukhitâ i. e. â. atque patvâna i. e. â, desunt B; imebhi, deest B. — 12. tvaṃ, deest B. — 13. C hunc ordinem exemplorum praebet: asu râjâ asu itthî amuko râjâ amukâ itthî. tiṭṭhati, deest B. — 15. nâbhi tâbhi, desunt B. — 17. ca, in commentario, deest B; etissaṃ, deest B. — 18. sabbanâmato ti, sabbato ti B; hînako, hinako B, hinnako M. — 19. C hunc ordinem habet exemplorum: sabbassaṃ sabbassâ sabbâyaṃ sabbâya i. e. â. sabbanâmato ti, sabbato ti B. — 20. mukhaṃ, sukhaṃ B; kaññâya vîṇâya gaṅgâya saddhâya, ka° vî° ga° kapalâya C, ka° ga° vî° sa° B, ka(ñ)ñâya viṇâya ga° sad(dh)âya M. — 21. sarasâ sarena, desunt B; vayasâ vayena, varasâ varena C; tamasâ tamena, thâmasâ thâmena C, thamasâ thamena M; aññasmâ C, aññehi B, a(ñ)ñasmiṃ M; bilasi bilasâ, phîlasi phîlasâ C. — 22. tamaso tapaso, thâmaso tapaso C, tapaso B, tapaso thâmaso M. — 23. siroruhena, siroruho B; manasâ deest B. vâyosamena compositum videtur e vâyu atque sama: „vâyu in zusammensetzungen wird immer vâyo, z. b. vâyodhâtu, vâyosaṃvaṭṭo“ Childers; cf. jambonadassa = skr. jâmbûnadasya Fausböll Dhp. p. 368. — 24. sare ti kimatthaṃ, deest B; aññasmim pi paccaye pare, aññe (leg. aññasmim) pi sare paccaye B. — 25. sabbassa, sabbass' eva B; santhavaṃ C, sandhavaṃ e santavaṃ correctum B, sandhavaṃ M; sataṃ saddhammam aññâya — santo have incl., desunt B. — 26. Post caranto B addit: tiṭṭhaṃ tiṭṭhanto. — 27. va, iva B; vibhattippaccayesu, vibhattîsu B; sesesû ti, sesesv îti B; post mahaṃ C addit: caraṃ. — 28. ânaṃ, ânaṃ âdeso B; am iti, amhiti CM. — 29. °âdito, °âdîhi B; â ca, â âdeso B. — 30. °âdito, °âdîhi B. — 34. ikâro, ikârâdeso B. —

34. 35. ante vocabulum sakhârehi B addit: sakhârebhi. — 37. tasmâ brahmato, ta° bra° tu B; tuggahaṇena; tusaddagga° BM, sed in sûtro 45 etiam B recte habet: tugga°. — 38. sanâsû ti, sanâsv îti B. In fine addit B: uttam iti bhâvaniddesena katthaci abhâvaṃ dasseti: brahmassa. — 39. hoti, deest B; mâtâ bhâtâ, bhâtâ mâtâ dhîtâ B; post vocabulum bhâtussa B addit: dhîtussa. — 40. Post vocabulum anto B addit: saro sivacanato. kattâraṃ, deest B; kattârehi, deest B; kattâ, dhîtâ B. In fine B addit: ârattaggahaṇena katthaci aniyamaṃ dasseti: satthussa pitussa mâtussa bhâtussa dhîtussa. — 42. Post bhâtânaṃ B addit: dhîtânaṃ. pitarânaṃ — sampiṇḍanatthaṃ incl., pitûnaṃ mâtûnaṃ dhîtûnaṃ B. — 43. ca hoti, ca CB; mâtu mâtussa i. e. â, deest B; post bhâtu bhâtussa i. e. â. C addit: kattu kattussa i. e. â; caggahaṇaṃ dutiyasampiṇḍanatthaṃ, desunt B. — 44. sakamandhât°, sakamantât° CM, sakamandât° B; hoti, deest B; punârambhaggahaṇaṃ — °sampiṇḍanatthaṃ incl. desunt B. — 45. yonaṃ, in commentario, yonan tu B. — 46. dhîtari kattari vattari, desunt B; ikâro, ikârâdeso B. — 47. Vocabulorum kattarâ vattarâ versum ordinem exhibet B. — 49. pitaro — dhîtaro incl., desunt B; °ññâpanatthaṃ, °saññâpanatthaṃ B; Masonium secutus scriberes: ikârâdesassa ñâ°, videas etiam variam lectionem ad 5, 23; pitito mâtito M, mâtito pitito CB. — 50. tuvaṃ tavaṃ, tvaṃ tuvaṃ B.

Caput quartum. 1. hismiṃ, in commentario, himhi C; râjehi râjebhi, gajebhi gajehi râjebhi râjehi B; attano attanâ B; ânattam iti, ânatta° C. sakârâdeso, sic omnes codices; facile conjiceres: saka-r-âdeso inserta r, sed cf. 3, 18. — 2. ni, ni âdeso B; tatogahaṇaṃ i. e. â., desunt C; sake petavisaye, sake pi || tivisaye M. — 3. attato, attasaddato B; no, no âdeso B. — 4. nâ, nâ âdeso B; punatatoga-

haṇena M, punaggahaṇena CB; eva, deest B. atrajo „filius," videas Abhidhân. v. 240. — 5. Post vocabulum agginâ B addit: pâṇinâ. — 6. Post vocabulum kaññâya B addit gaṅgâyaṃ gaṅgâya. — 7. evaṃ dutiyâyaṃ, desunt CM. — 8. Exempla, quae in C repetita exhibentur, a Masonio non repetuntur; etiam B bhayâni et rupâni semel tantum exhibet. — 9. Post vocabulum kaṃ B addit cittaṃ. — 10. liṅgehi, deest B; âpajjante, âpajjate CM. — 11. °âdîhi ca, °âdîhi B; vihâraṃ sve, vihâresv eso B; upagacchissati, upagaccheyya C. Post vocabulum upagacchissati M addit: casaddaggahaṇam avadhâra(ṇa)tthaṃ. parâbhavo, parâbhâvo CM; post vocabulum atha B falso addit: vâ; ve, vo B, go M; laṃ alaṃ, desunt B; post vocabulum are B addit hare; nipâtehi ca yojetabbâ, nipâteh' idha yojetabbâni. caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ C. — 13. îto in Siamico tantum sûtrorum codice invenitur, ceteri: ito; am iti, amhiti CM. — 14. vessabhuṃ, vesabhuṃ CM. — 15. sayambhuvo, sayambhuno C. — 17. pi, deest B; dhammaṃ, dhammaṃ sakkoti C; kuto, kato C. — 18. etesu ca, etesu B; gacchasi, gacchati C. caggahaṇena aññatthâpi hi° pa° ku hoti, caggahaṇena hi° pa° aññatthâpi ku hoti C, caggahaṇaṃ kimatthaṃ? aññatthâpi ku hoti B, casaddaggahaṇena aññasmiṃ pi hi° pa° ku hoti M. — 19. paresu, ca B. C in fine sûtrorum 19 et 20 addit: caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ. — 21. etto, ettho CM. — 23. ekâro, ekârâdeso B; ato, attho C. — 25. dhunâmhi paccaye pare, dhunâ icc etamhi B; C in fine addit: caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ. — 27. vattamânâya, sic omnes codices; vattamânâ Bâlâv. p. 17, quod nescio an praeferendum sit. Post vocabulum sabbâ C addit: tâ. kaññâ deest C. — 28. vâruṇî M, varuṇî B, sikhî C. C atque M post sakhî addunt vocabulum itthî, in codice B consulto deletum; cf. tamen Bâl. p. 18, lin. 1 et 4. —

29. mânavî, mâṇavî CM; kunteyyî B, kuṇḍeyyî C, kuṇḍoyyî M; somavatî B, samâvatî C, hemavatî M. De suffixis (ṇ)ava, (ṇ)ika, (ṇ)eyya, (ṇ)a videas Taddhitakapp. 5. ṇavopagvâdîhi. 7. yena vâ saṃsaṭṭhaṃ tarati carati vahati ṇiko. 3. ṇeyyo kattikâdîhi. 1. vâ ṇ'apacce. — 52. tesaṃ ṇo lopaṃ; de ntu ib. 25. guṇâdito vantu. 26. satyâdîhi mantu (cf. Pâṇineorum formulas: vatup et matup, matvarthe Pâṇ. 1, 4, 19 atque matvarthîya Böhtlingk Pân. II, 113). — 30. °îkârantehi, °ikârantehi CM; tapassinî, tapasinî C. — 31. âdeso, deest B. — 32. itthigate, itthîkate B. — 33. âdeso, deest B; B prioris bhonta loco falso habet: bhonto. Ad commentatoris postrema exempla melius illustranda commemoretur Masonii lectio: bho(nta)râjâ bhante bhonto râjâno bhadde bhotâ(go)tamena bhoto gotamassa. Post 33 in B haec duo sûtra adduntur, quorum posterius etiam in codice Kaccâyanae Parisino legi a Joanne Minayeff edoceor (cf. etiam Prâtimokshas. ed. Minayeff p. 25, nota 1): 33[a]. obhâvo kvaci yosu vakârassa. bhavanta icc etassa vakârassa obhâvo hoti kvaci yo icc etesu: imaṃ bhonto nisâmetha bhavanto vâ. 33[b]. bhadantassa bhaddhanta bhante. sabbass'eva bhadantasaddassa bhaddanta bhante icc ete âdesâ honti kvaci ge pare yosu ca: he bhaddanta bhante bhaddantâ vâ. — 34. akâro ca pitâdînam anto ca B; utrumque ca in C, secundum in M desideratur. Post âpajjate B addit: vâ; bho râjâ, deest B; vocis bhoti loco in sûtris 34. 35 C atque M ubique legunt: bho.

Caput quintum. 1. paccayâ tvâdayo vibhattisaññâ, paccayâ yâ tvâdayo vibhattisaññâyo C. — 2. imasmâ, deest B. — 5. kvacîti — gato 'si M, desunt C, kasmiṃ gato 'si B. — 7. In fine C addit: caggahaṇaṃ hiṃcanaggaṇivattanatthaṃ (leg. °ggahaṇani°). — 8. In fine C addit: caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ. — 12. 13. In fine C addit: caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ. — 15. ye paccaye,

yapaccaye C; nepuññaṃ, deest B. — 16. vuddhasaddassa, vuḍḍhassa B. 16. 17. 20. 21. âdeso, deest B. — 20. 21. kaṇ C atque sûtrorum codices; kaṇaṃ B, kaṇâ M, virâma male intellecto. 21. caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ, desunt B. — 22. guṇiyo guṇiṭṭho, raṇiyyo raṇiṭṭho C. — 23. °laṇa° C atque sûtrorum codex barmanicus, ceteri °lana°, quod etiam Bâl. p. 40 legitur; yavataṃ, lin. 2, yakâravantânaṃ C. kâruññaṃ kosallaṃ, desunt B; nepuññaṃ in C post kosallaṃ legitur. vyañjanânîti, byañjanânîti B, byañcanânimiti M, pañcanânam iti C. Post vocabulum kâraggahaṇaṃ C addit: iti. yakârassa i. e. â, yakârassa makâṛabhakârasakârasaññâpanatthaṃ: opammaṃ osabbhaṃ porissaṃ B. — 24. smâ, in commentario, smâvacanassa C M; mâtarâ, deest B. Post vocabulum dhîtarâ C addit: kattarâ vattarâ.

Hisce prolegomenis finem imponere non possum, quin omnibus viris qui in hoc libro edendo benevolenter me adjuverunt gratias agam quam maximas, imprimis vero Roberto C. Childers, cujus si quid in hac editione profecero omne meritum erit.

Corrigenda.

Sûtr. 1, 28	lin. 4	legas:	ugahetvâ.
- 1, 33	- 5	-	kaññâyo.
- 1, 60	- 4	-	nisaṭaṃ.
- 1, 67	- 4	-	aggayo.
- 2, 35	- 2. 3	-	samâse ca kate am âdeso hoti vibhâsâ.

Namo tassa bhagavato arahato sammâsambuddhassa.

1. jinavacanayuttaṃ hi.
   jinavacanayuttaṃ hi icc etam adhikâratthaṃ veditabbaṃ.
2. liṅgañ ca nipaccate.
   yathâ yathâ jinavacanayuttaṃ hi liṅgaṃ tathâ tathâ idha liṅgañ ca nipaccate taṃ yathâ: eso no satthâ brahmâ attâ sakhâ râjâ.
3. tato ca vibhattiyo.
   tato tehi jinavacanayuttehi liṅgehi vibhattiyo parâ honti.
4. si yo aṃ yo nâ hi sa naṃ smâ hi sa naṃ smiṃ su.
   kâ câ pana tâyo vibhattiyo? si yo iti paṭhamâ aṃ yo iti dutiyâ nâ hi iti tatiyâ sa nam iti catutthî smâ hi iti pañcamî sa nam iti chaṭṭhî smiṃ su iti sattamî.
   vibhatti icc anena kv attho? amhassa mamaṃ savibhattissa se.
5. tadanuparodhena.
   yathâ yathâ tesaṃ jinavacanânam anuparodhena tathâ tathâ idha liṅgañ ca nipaccate.
6. âlapane si gasañño.
   âlapanatthe si gasañño hoti: bhoti ayye bhoti kaññe bhoti kharâdiye.
   âlapane ti kimatthaṃ? sâ ayyâ.
   sîti kimatthaṃ? bhotiyo ayyâyo.
   ga icc anena kv attho? ghat' e ca.

7. ivaṇṇuvaṇṇâ jhalâ.
ivaṇṇuvaṇṇâ icc ete jhalasaññâ honti yathâsaṅkhyaṃ: isino daṇḍino aggino gahapatino setuno ketuno bhikkhuno sayambhuno.
jhala icc anena kv attho? jhalato sassa no vâ.
8. te itthikhyâ po.
te ivaṇṇuvaṇṇâ yadâ itthikhyâ tadâ pasaññâ honti: rattiyâ itthiyâ vadhuyâ dhenuyâ deviyâ.
itthikhyâ ti kimatthaṃ? isinâ bhikkhunâ.
pa icc anena kv attho? pato yâ.
9. â gho.
âkâro yadâ itthikhyâ tadâ ghasañño hoti: saddhâya kaññâya vîṇâya gaṅgâya disâya sâlâya mâlâya tulâya dolâya pabhâya sotâya paññâya karuṇâya nâvâya kapalâya.
â ti kimatthaṃ? rattiyâ itthiyâ deviyâ dhenuyâ.
itthikhyâ ti kimatthaṃ? satthârâ desito ayaṃ dhammo.
gha icc anena kv attho? ghato nâdînaṃ.
10. sâgamo se.
sakârâgamo hoti se vibhattimhi: purisassa aggissa bhikkhussa sayambhussa abhibhussa daṇḍissa isissa.
se ti kimatthaṃ? purisasmiṃ.
11. saṃsâsv ekavacanesu ca.
saṃsâsu ekavacanesu vibhattâdesesu sakârâgamo hoti: etissaṃ etissâ imissaṃ imissâ tissaṃ tissâ tassaṃ tassâ yassaṃ yassâ amussaṃ amussâ.
saṃsâsv iti kimatthaṃ? agginâ pâṇinâ.
ekavacanesv iti kimatthaṃ? tâsaṃ sabbâsaṃ.
vibhattâdesesv iti kimatthaṃ? manasâ vacasâ tamasâ.
12. etimâsam i.
etâ imâ icc etesam anto saro ikâro hoti saṃsâsu ekavacanesu vibhattâdesesu: etissaṃ etissâ imissaṃ imissâ.
saṃsâsv iti kimatthaṃ? etâya imâya.
ekavacanesv iti kimatthaṃ? etâsaṃ imâsaṃ.
13. tassâ vâ.
tassâ itthiyaṃ vattamânâya âkârassa ikâro hoti vâ

saṃsâsu ekavacanesu vibhattâdesesu: tissaṃ tissâ tassaṃ tassâ.

14. tato sassa ssâya.

tato tâ-etâ-imâto sassa vibhattissa ssâyâdeso hoti vâ anto ca saro ikâro hoti: tissâya etissâya imissâya.

vâ ti kimatthaṃ? tissâ etissâ imissâ.

15. gho rassaṃ.

gho rassam âpajjate saṃsâsu ekavacanesu vibhattâdesesu: tassaṃ tassâ yassaṃ yassâ sabbassaṃ sabbassâ.

saṃsâsv iti kimatthaṃ? tâya sabbâya.

ekavacanesv iti kimatthaṃ? tâsaṃ sabbâsaṃ.

16. no ca dvâdito namhi.

dvi icc evamâdito saṅkhyâto nakârâgamo hoti namhi vibhattimhi: dvinnaṃ tinnaṃ catunnaṃ pañcannaṃ channaṃ sattannaṃ aṭṭhannaṃ navannaṃ dasannaṃ.

dvâdito ti kimatthaṃ? sahassânaṃ.

namhîti kimatthaṃ? dvîsu tîsu.

caggahaṇen' assañ c' âgamo hoti: catassannam itthînaṃ tissannaṃ vedanânaṃ.

17. am â pato smiṃsmânaṃ vâ.

pa icc etasmâ smiṃ smâ icc etesam am â âdesâ honti vâ yathâsaṅkhyaṃ: matyaṃ matiyaṃ matyâ matiyâ nikatyaṃ nikatiyaṃ nikatyâ nikatiyâ vikatyaṃ vikatiyaṃ vikatyâ vikatiyâ viratyaṃ viratiyaṃ viratyâ viratiyâ ratyaṃ ratiyaṃ ratyâ ratiyâ pathavyaṃ pathaviyaṃ pathavyâ pathaviyâ pavatyaṃ pavattiyaṃ pavatyâ pavattiyâ.

18. âdito o ca.

âdi icc etasmâ smiṃvacanassa am o âdesâ honti vâ: âdiṃ âdo.

vâ ti kimatthaṃ? âdismiṃ âdimhi nâthaṃ namassitvâ.

caggahaṇena aññasmâ pi smiṃvacanassa â o am âdesâ honti: divâ ca ratto ca haranti ye baliṃ bârâṇasim ahû râjâ.

19. jhalânam iyuvâ sare vâ.

jha la icc etesam iya uva icc ete âdesâ honti vâ sare pare

yathâsaṅkhyaṃ: tiyantaṃ pacchiyâgâre aggiyâgâre bhikkhuvâsane nisîdati puthuvâsane nisîdati.
sare ti kimatthaṃ? timalaṃ tiphalaṃ ticatukkaṃ tidaṇḍaṃ tilokaṃ tinayanaṃ tipâsaṃ tihaṃsaṃ tibhavaṃ tibhandanaṃ tipiṭakaṃ tivedanaṃ catuddisaṃ puthubbhûtaṃ.
vâ ti kimatthaṃ? pañcah' aṅgehi samannâgato tîh' âkârehi cakkhâyatanaṃ.
vâ ti vikappanatthena ikârassa ayâdeso hoti: vatthuttayaṃ.

20. yavakârâ ca.
jhalânaṃ yakâravakârâdesâ honti sare pare yathâsaṅkhyaṃ: agyâgâraṃ cakkhvâyatanaṃ svâgatan te mahâvîra.
caggahaṇaṃ sampiṇḍanatthaṃ.

21. pasaññassa ca.
pasaññassa ca ivaṇṇassa vibhattâdese sare pare yakârâdeso hoti: pathavyâ ratyâ matyâ.
sare ti kimatthaṃ? pathaviyaṃ.
caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ.

22. gâva se.
go icc etassa okârassa âvâdeso hoti se vibhattimhi: gâvassa.

23. yosu ca.
go icc etassa okârassa âvâdeso hoti yo icc etesu paresu: gâvo gacchanti gâvo passanti gâvî gacchanti gâvî passanti.
caggahaṇaṃ kimatthaṃ? nâsmâsmiṃsuvacanesu go icc etassa okârassa âvâdeso hoti: gâvena gâvâ gâve gâvesu.

24. av' amhi ca.
go icc etassa okârassa âva ava icc ete âdesâ honti amhi vibhattimhi: gâvaṃ gavaṃ.
caggahaṇena sâdisesesu pubbuttavacanesu ca go icc etassa okârassa avâdeso hoti: gavassa gavo gavena gavâ gave gavesu.

25. âvass' u vâ.
âva icc etassa gâvâdesassa antasarassa ukârâdeso hoti vâ amhi vibhattimhi: gâvuṃ gâvaṃ.

âvasseti kimattham? gavaṃ.
amhîti kimatthaṃ? gâvo tiṭṭhanti.

26. tato nam am patimh' âlutte ca samâse.
tato gosaddato naṃvacanassa am âdeso hoti go icc etassa okârassa avâdeso hoti patimhi pare alutte ca samâse: gavampatissa therassa.
alutte ti kimatthaṃ? gopati.
caggahaṇena asamâse pi naṃvacanassa am âdeso hoti go icc etassa okârassa avâdeso ca hoti: gavaṃ.

27. o sare ca.
go icc etassa okârassa avâdeso ca hoti samâse sare pare: gavassakaṃ gaveḷakaṃ gavâjinaṃ.
caggahaṇena uvaṇṇa icc evamantânaṃ liṅgânam uva-ava-urâdesâ honti smiṃ yo icc etesu paresu kvaci: bhuvi pasavo guravo caturo.
sare ti kimatthaṃ? godhano govindo.

28. tabbiparît' upapade vyañjane ca.
tassa avasaddassa yadâ upapade tiṭṭhamânassa okârassa viparîto hoti vyañjane pare: uggate suriye ugacchati ugâhetvâ.
caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ: avasâne avakiraṇe avakirati.

29. goṇa namhi vâ.
sabbass'eva gosaddassa goṇâdeso hoti vâ namhi vibhattimhi: goṇânam sattannaṃ.
vâ ti kimatthaṃ? gonañ ce taramânânam ujuṃ gacchati puṅgavo sabbâ gâvî ujuṃ yanti nette ujuṃgate sati.
yogavibhâgena aññatthâpi goṇâdeso hoti: goṇabhûtânaṃ.

30. suhinâsu ca.
su hi nâ icc etesu sabbass'eva gosaddassa goṇâdeso hoti vâ: goṇesu goṇehi goṇebhi goṇena.
vâ ti kimatthaṃ? gosu gohi gobhi gavena.
caggahaṇena syâdisesesu pubbuttavacanesu pi goṇagugavayâdesâ honti: goṇo goṇâ goṇaṃ goṇe goṇassa goṇamhâ goṇamhi gunnaṃ gavayehi gavayebhi.

31. am mo niggahîtaṃ jhalapehi.
aṃvacanassa makârassa ca jha la pa icc etehi niggahîtaṃ hoti: aggiṃ daṇḍiṃ isiṃ mahesiṃ gahapatiṃ bhikkhuṃ sayambhuṃ abhibhuṃ itthiṃ rattiṃ vadhuṃ pullingaṃ pumbhâvo puṅkokilo.
am mo ti kimatthaṃ? agginâ pâṇinâ bhikkhunâ rattiyâ itthiyâ vadhuyâ.
jhalapehîti kimatthaṃ? sukhaṃ dukkhaṃ.
punârambhaggahaṇaṃ vibhâsânivattanatthaṃ: aggiṃ vadhuṃ pattaṃ buddhaṃ.

32. saralopo 'mâdesappaccayâdimhi saralope tu pakati.
saralopo hoti amâdesappaccayâdimhi saralope tu kate pakati hoti: purisaṃ purise pâpaṃ pâpe pâpiyo pâpiṭṭho.
amâdesapaccayâdimhîti kimatthaṃ? appamâdo amatapadaṃ.
saralope ti kimatthaṃ? purisassa daṇḍinaṃ.
tuggahaṇam avadhâraṇatthaṃ: bhikkhunî gahapatânî.
pakatiggahaṇasâmatthena puna sandhibhâvo ca hoti: seyyo seṭṭho jeyyo jeṭṭho.

33. agho rassam ekavacanayosv api ca.
agho saro rassam âpajjate ekavacana yo icc etesu: itthiṃ itthiyo itthiyâ vadhuṃ vadhuyo vadhuyâ daṇḍinaṃ daṇḍino daṇḍinâ sayambhuṃ sayambhuvo sayambhunâ.
agho ti kimatthaṃ? kaññaṃ kannâyo kaññâya.
ekavacanayosv iti kimatthaṃ? itthîhi sayambhûhi.
caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ: nadîyâ nadîyo.
apiggahaṇena na rassam âpajjate: itthî bhikkhunî.

34. na sismim anapuṃsakâni.
sismim anapuṃsakâni liṅgâni na rassam âpajjante: itthî daṇḍî sayambhû vadhû bhikkhunî.
sismin ti kimatthaṃ? bhoti itthi bho sayambhu bhoti vadhu bho daṇḍi.
anapuṃsakânîti kimatthaṃ? sukhakâri dânaṃ sukhakâri sîlaṃ siṅghayâyi cittaṃ.

35. ubhâdito nam innaṃ.

ubha icc evamâdito saṅkhyâto naṃvacanassa innaṃ hoti: ubhinnaṃ duvinnaṃ.

ubhâdito ti kimattham? ubhayesaṃ.

36. iṇṇam iṇṇannaṃ tîhi saṅkhyâhi.

naṃvacanassa iṇṇam iṇṇannam icc ete âdesâ honti tîhi saṅkhyâhi: tiṇṇaṃ tiṇṇannaṃ.

tîhîti kimatthaṃ? dvinnaṃ.

37. yosu katanikâralopesu dîghaṃ.

sabbe sarâ yosu katanikâralopesu dîgham âpajjante: aggî bhikkhû rattî yâgû aṭṭhî aṭṭhîni âyû âyûni sabbâni tâni kâni katamâni ekâni amûni imâni.

yosv iti kimatthaṃ? aggi bhikkhu ratti yâgu sabbo yo so ko amuko.

katanikâralopesv iti kimatthaṃ? itthiyo vadhuyo sayambhuvo.

punârambhaggahaṇaṃ kimatthaṃ? niccadîpanatthaṃ: aggî bhikkhû rattî yâni tâni katamâni.

38. sunaṃhîsu ca.

su naṃ hi icc etesu sabbe sarâ dîgham âpajjante: aggîsu aggînam aggîhi rattîsu rattînaṃ rattîhi bhikkhûsu bhikkhûnaṃ bhikkhûhi purisânaṃ.

etesv iti kimatthaṃ? agginâ pâṇinâ daṇḍinâ.

caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ: sukhettesu brahmacârisu bhikkhusu dhammaṃ akkhâsi bhagavâ bhikkhûnaṃ datvâ sakehi pâṇibhi.

39. pañcâdînam attaṃ.

pañcâdînaṃ saṅkhyânam anto attam âpajjate su naṃ hi icc etesu: pañcasu pañcannaṃ pañcahi chasu channaṃ chahi sattasu sattannaṃ sattahi aṭṭhasu aṭṭhannaṃ aṭṭhahi navasu navannam navahi dasasu dasannaṃ dasahi.

pañcâdînam iti kimatthaṃ? dvîsu dvinnaṃ dvîhi.

attam iti bhâvaniddesena ubhayassâgamanattham anto ca ukâro attam âpajjate: catassannam itthînaṃ tissannaṃ vedanânaṃ.

40. patiss' inimhi.
patiss' anto attam âpajjate inimhi paccaye pare: gahapatânî.
inimhîti kimattham? gahapati.
41. ntuss' anto yosu ca.
ntuppaccayassa anto attam âpajjate su naṃ hi yo icc etesu paresu: guṇavantesu guṇavantânaṃ guṇavantehi guṇavantâ guṇavante.
ntusseti kimatthaṃ? isînaṃ.
etesv iti kimatthaṃ? guṇavâ.
caggahaṇena aññesu vacanesu attañ ca hoti: guṇavantasmiṃ guṇavantena.
antaggahaṇena ntuppaccayassa anto attam âpajjate yonañ ca ikâro hoti: guṇavanti.
42. sabbassa vâ aṃsesu.
sabbass' eva ntuppaccayassa attaṃ hoti vâ aṃ sa icc etesu: satimaṃ bhikkhuṃ satimantaṃ bhikkhuṃ vâ bandhumaṃ râjânaṃ bandhumantaṃ râjânaṃ vâ satimassa bhikkhuno satimato bhikkhuno vâ bandhumassa rañño suṅkaṃ deti bandhumato rañño suṅkaṃ deti vâ.
etesv iti kimatthaṃ? satimâ bhikkhu bandhumâ râjâ.
43. simhi vâ.
ntuppaccayassa antassa attaṃ hoti vâ simhi vibhattimhi: himavanto pabbato.
vâ ti kimatthaṃ? himavâ pabbato.
44. aggiss' ini.
aggiss' antassa ini hoti vâ simhi vibhattimhi: purato aggini pacchato aggini dakkhiṇato aggini vâmato aggini.
vâ ti kimatthaṃ? aggi.
45. yosv akatarasso jho.
yosu akatarasso jho attam âpajjate: aggayo munayo isayo gahapatayo.
yosv iti kimatthaṃ? aggîsu.
akatarasso ti kimatthaṃ? daṇḍino.
jho ti kimatthaṃ? rattiyo.

46. vevosu lo ca.

ve vo icc etesu akatarasso lo attam âpajjate: bhikkhave bhikkhavo hetave hetavo.

akatarasso ti kimattham? sayambhuvo vessabhuvo parâbhibhuvo.

vevosv iti kimattham? hetunâ ketunâ setunâ.

caggahaṇam anukaḍḍhanattham.

47. mâtulâdînam ânattam îkâre.

mâtula icc evamâdînam anto ânattam âpajjate îkâre paccaye pare: mâtulânî ayyakânî varuṇânî.

îkâre ti kimattham? bhikkhunî râjinî jâlinî gahapatânî.

ânattaggahaṇena nadî icc etassa dîsaddassa jjo jjâ âdesâ honti saha vibhattiyâ yo nâ sa icc etesu taṃ yathâ: najjo sandanti najjâ kataṃ taraṅgaṃ najjâ nerañjarâya tîre.

48. smâhisminnaṃ mhâ bhi mhi vâ.

sabbato liṅgato smâ hi smim icc etesaṃ mhâ bhi mhi icc ete âdesâ honti vâ yathâsaṅkhyaṃ: purisamhâ purisasmâ purisebhi purisehi purisamhi purisasmiṃ.

smâhisminnam iti kimatthaṃ? vaṇṇavantam agandhakaṃ virûḷhapupphaṃ mahantaṃ chattaṃ mahâchattaṃ mahantaṃ dhajaṃ mahâdhajaṃ.

49. na timehi katâkârehi.

ta ima icc etehi katâkârehi smâsminnaṃ mhâ mhi icc ete âdesâ n'eva honti: asmâ ṭhânâ bhayam uppajjati asmiṃ ṭhâne bhayaṃ tiṭṭhati asmâ asmiṃ.

katâkârehîti kimatthaṃ? tamhâ tamhi imamhâ imamhi.

50. suhîsv akâro e.

su hi icc etesu akâro ettam âpajjate: sabbesu yesu tesu kesu purisesu imesu kusalesu tumhesu amhesu sabbehi yehi tehi kehi purisehi imehi kusalehi tumhehi amhehi.

51. sabbanâmânaṃ namhi ca.

sabbesaṃ sabbanâmânam akâro ettam âpajjate namhi vibhattimhi: sabbesaṃ sabbesânaṃ yesaṃ yesânaṃ tesaṃ tesânaṃ imesaṃ imesânaṃ kesaṃ kesânaṃ itaresaṃ itaresânaṃ katamesaṃ katamesânaṃ.

sabbanâmânam iti kimattham? buddhânam bhagavantânam âciṇṇasamâciṇṇo.
akâro ti kimattham? amûsaṃ amûsânaṃ.
namhîti kimatthaṃ? sabbe ime.
caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ.

52. ato n'ena.
tasmâ akârato nâvacanassa enâdeso hoti: sabbena yena tena kena anena purisena rûpena.
ato ti kimatthaṃ? muninâ amunâ bhikkhunâ.
nâ ti kimatthaṃ? tasmâ.

53. s'o.
tasmâ akârato sivacanassa okârâdeso hoti: sabbo yo so ko amuko puriso.
sîti kimatthaṃ? purisânaṃ.
ato ti kimatthaṃ? sayambhû.

54. so vâ.
tasmâ akârato nâvacanassa so âdeso hoti vâ: atthaso dhammaṃ jânâti vyañjanaso atthaṃ jânâti akkharaso suttaso padaso yasaso upâyaso sabbaso thâmaso ṭhânaso.
vâ ti kimatthaṃ? pâdena vâ pâdavasena vâ atirekapâdena vâ yo bhikkhu theyyacittena parassa bhaṇḍaṃ gaṇhâti so bhikkhu pârâjiko hoti asaṃvâso.

55. dîghorehi.
dîgha ora icc etehi smâvacanassa so âdeso hoti vâ: dîghaso oraso dîghamhâ oramhâ.
dîghorehîti kimatthaṃ? saramhâ vacanamhâ.

56. sabbayonînam â e.
tasmâ akârato sabbesaṃ yonînam â e âdesâ honti vâ yathâsaṅkhyaṃ: purisâ purise rûpâ rûpe.
vâ ti kimatthaṃ? aggayo munayo isayo.
yonînan ti kimatthaṃ? purisassa rûpassa.
akârato ti kimatthaṃ? daṇḍino aṭṭhîni aggî pajjalanti munî caranti.

57. smâsminnaṃ vâ.
tasmâ akârato sabbesaṃ smâ smim icc etesam â e

âdesâ honti vâ yathâsaṅkhyaṃ: purisâ purisasmâ purise purisasmiṃ.
akârato ti kimatthaṃ? daṇḍinâ daṇḍismiṃ bhikkhunâ bhikkhusmiṃ.

58. âya catutthekavacanassa tu.
tasmâ akârato catutthekavacanassa âyâdeso hoti vâ: atthâya hitâya sukhâya devamanussânaṃ buddho loke uppajjati.
akârato ti kimatthaṃ? isissa dadâti.
catutthîti kimatthaṃ? purisassa mukhaṃ.
ekavacanasseti kimatthaṃ? purisânaṃ dadâti.
vâ ti kimatthaṃ? dâtâ hoti samaṇassa vâ brâhmaṇassa vâ.
tuggahaṇen' atthañ ca hoti: atthatthaṃ hitatthaṃ sukhatthaṃ.

59. tayo n'eva ca sabbanâmehi.
tehi sabbanâmehi akârantehi smâ smiṃ sa icc etesaṃ tayo â-e-âyâdesâ n'eva honti: sabbasmâ sabbasmiṃ sabbassa yasmâ yasmiṃ yassa tasmâ tasmiṃ tassa kasmâ kasmiṃ kassa imasmâ imasmiṃ imassa.
sabbanâmehîti kimatthaṃ? pâpâ pâpe pâpâya.
caggahaṇam anukaḍḍhanattham.

60. ghato nâdînaṃ.
tasmâ ghato nâdînam ekavacanânaṃ vibhattigaṇânam âyâdeso hoti: kaññâya kataṃ kammaṃ kaññâya dîyate kaññâya nisaṭam vatthaṃ kaññâya pariggaho kaññâya patiṭṭhitaṃ sîlaṃ.
ghato ti kimatthaṃ? rattiyâ itthiyâ dhenuyâ vadhuyâ.
nâdînam iti kimatthaṃ? kaññaṃ passati vijjaṃ vîṇaṃ gaṅgaṃ.
ekavacanânam iti kimatthaṃ? sabbâsu yâsu tâsu imâsu pabhâsu.

61. pato yâ.
tasmâ pato nâdînam ekavacanânaṃ vibhattigaṇânaṃ yâ âdeso hoti: rattiyâ itthiyâ vadhuyâ dhenuyâ yâguyâ deviyâ.

nâdînam iti kimattham? ratti rattiṃ itthî itthiṃ.
pato ti kimattham? kaññâya vîṇâya gaṅgâya pabhâya sotâya.
ekavacanânam iti kimatthaṃ? rattînaṃ itthînaṃ.

62. sakhâto gass' e vâ.
tasmâ sakhâto gassa akâra - âkâra - ikâra - îkara - ekârâdesâ honti vâ: bho sakha bho sakhâ bho sakhi bho sakhî bho sakhe.

63. ghat' e ca.
tasmâ ghato gassa ekârâdeso hoti: bhoti ayye bhoti kaññe bhoti kharâdiye.
caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ sanniṭṭhânaṃ.

64. na ammâdito.
tato ammâdito gassa ekârattaṃ na hoti: bhoti ammâ bhoti annâ bhoti tâtâ.
ammâdito ti kimatthaṃ? bhoti kaññe.

65. akatarassâ lato yvâlapanassa ve vo.
tasmâ akatarassâ lato yvâlapanassa ve vo âdesâ honti: bhikkhave bhikkhavo hetave hetavo.
akatarassâ ti kimatthaṃ? sayambhuvo.
lato ti kimatthaṃ? nâgiyo dhenuyo yâguyo.
âlapanasseti kimatthaṃ? te hetavo te bhikkhavo.

66. jhalato sassa no vâ.
tasmâ jhalato sassa vibhattissa no âdeso hoti vâ: aggino aggissa sakhino sakhissa daṇḍino daṇḍissa bhikkhuno bhikkhussa sayambhuno sayambhussa.
sasseti kimatthaṃ? isinâ bhikkhunâ.
jhalato ti kimatthaṃ? purisassa.

67. ghapato ca yonaṃ lopo.
gha pa jha la icc etehi yonaṃ lopo hoti vâ: kaññâ kaññâyo rattî rattiyo itthî itthiyo vadhû vadhuyo yâgû yâguyo aggî aggiyo bhikkhû bhikkhavo sayambhû sayambhuvo aṭṭhî aṭṭhîni âyû âyûni.
caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ.

68. lato vokâro ca.
tasmâ lato yonaṃ vokâro hoti vâ: bhikkhavo bhikkhû sayambhuvo sayambhû.
kâraggahaṇaṃ kimatthaṃ? yonaṃ no ca hoti: jantuno.
caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ: amû purisâ tiṭṭhanti amû purise passatha.

iti nâmakappe paṭhamo kaṇḍo.

1. amhassa mamaṃ savibhattissa se.
sabbass'eva amhasaddassa savibhattissa mamam âdeso hoti se vibhattimhi: mamaṃ dîyate purisena mamaṃ pariggaho.

2. mayaṃ yomhi paṭhame.
sabbass'eva amhasaddassa savibhattissa mayam âdeso hoti yomhi paṭhame: mayaṃ gacchâma mayaṃ dema.
amhasseti kimatthaṃ? purisâ tiṭṭhanti.
yomhîti kimatthaṃ? ahaṃ gacchâmi.
paṭhame ti kimatthaṃ? amhâkaṃ passasi tvaṃ.

3. ntussa nto.
sabbass'eva ntuppaccayassa savibhattissa nto âdeso hoti yomhi paṭhame: guṇavanto tiṭṭhanti.
ntusseti kimatthaṃ? sabbe sattâ gacchanti.
paṭhame ti kimatthaṃ? guṇavante passanti janâ.

4. ntassa se vâ.
sabbass'eva ntuppaccayassa savibhattissa ntassâdeso hoti vâ se vibhattimhi: sîlavantassa jhâyino sîlavato jhâyino vâ.
se ti kimatthaṃ? sîlavâ tiṭṭhati.

5. â simhi.
sabbass'eva ntuppaccayassa savibhattissa â âdeso hoti simhi vibhattimhi: guṇavâ paññavâ sîlavâ balavâ dhanavâ matimâ satimâ dhitimâ.
ntusseti kimatthaṃ? puriso tiṭṭhati.
simhîti kimatthaṃ? sîlavanto tiṭṭhanti.

6. aṃ napuṃsake.
sabbass'eva ntuppaccayassa savibhattissa am âdeso hoti simhi vibhattimhi napuṃsake vattamânassa: gunavaṃ cittaṃ tiṭṭhati rucimaṃ pupphaṃ virocati.
simhîti kimatthaṃ? vaṇṇavantam agandhakaṃ virûḷhapupphaṃ passasi tvaṃ.
7. avaṇṇâ ca ge.
sabbass'eva ntuppaccayassa savibhattissa am avaṇṇâ ca honti ge pare: bho guṇavaṃ bho guṇava bho guṇavâ.
caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ.
8. to ti tâ sasminnâsu.
sabbass'eva ntuppaccayassa savibhattissa to ti tâ âdesâ honti vâ sa smiṃ nâ icc etesu yathâsaṅkhyaṃ: guṇavato guṇavantassa guṇavati guṇavantasmiṃ guṇavatâ guṇavantena satimato satimantassa satimati satimantasmiṃ satimatâ satimantena.
etesv iti kimatthaṃ? guṇavâ satimâ.
9. namhi taṃ vâ.
sabbass'eva ntuppaccayassa tam âdeso hoti vâ namhi vibhattimhi: guṇavataṃ guṇavantânaṃ satimataṃ satimantânaṃ.
namhîti kimatthaṃ? guṇavanto tiṭṭhanti satimanto tiṭṭhanti.
10. imass' idam aṃsîsu napuṃsake.
sabbass'eva imasaddassa savibhattissa idaṃ hoti vâ aṃsîsu napuṃsake vattamânassa: idaṃ cittaṃ passasi idaṃ cittaṃ tiṭṭhati imaṃ cittaṃ passasi imaṃ cittaṃ tiṭṭhati.
napuṃsake ti kimatthaṃ? imaṃ purisaṃ passasi ayaṃ puriso tiṭṭhati.
11. amuss'aduṃ.
sabbass'eva amusaddassa savibhattissa adum âdeso hoti aṃsîsu napuṃsake vattamânassa: aduṃ pupphaṃ passasi aduṃ pupphaṃ virocati.
napuṃsake ti kimatthaṃ? amuṃ râjânaṃ passasi asu râjâ tiṭṭhati.

12. itthipumanapuṃsakasaṅkhyaṃ.
itthipumanapuṃsakasaṅkhyam icc etam adhikâratthaṃ veditabbaṃ.

13. yosu dvinnaṃ dve ca.
dvinnaṃ saṅkhyânam itthipumanapuṃsake vattamânânaṃ savibhattînaṃ dve hoti yo icc etesu: dve itthiyo dve dhammâ dve rûpâni.
yosv iti kimatthaṃ? dvîsu.
caggahaṇena dvisaddassa duve dvaya ubha ubhaya duvi ca honti yo nâ aṃ nam icc etesu: duve samaṇâ duve brâhmaṇâ duve janâ dvayena dvayaṃ ubhinnaṃ ubhayesaṃ duvinnaṃ.

14. ticatunnaṃ tisso catasso tayo cattâro tîṇi cattâri.
ticatunnaṃ saṅkhyânam itthipumanapuṃsake vattamânânaṃ savibhattînaṃ tisso catasso tayo cattâro tîṇi cattâri icc ete âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ yo icc etesu: tisso vedanâ catasso disâ tayo janâ jane cattâro purisâ purise tîṇi âyatanâni cattâri ariyasaccâni.
yosv iti kimatthaṃ? tîsu catûsu.

15. pañcâdînam akâro.
pañcâdînaṃ saṅkhyânam itthipumanapuṃsake vattamânânaṃ savibhattînam antassa sarassa akâro hoti yo icc etesu: pañca pañca cha cha satta satta aṭṭha aṭṭha nava nava dasa dasa.
pañcâdînam iti kimatthaṃ? dve tayo.

16. râjassa rañño râjino se.
sabbass'eva râjasaddassa savibhattissa rañño râjino icc ete âdesâ honti se vibhattimhi: rañño râjino.
se ti kimatthaṃ? raññâ.

17. raññaṃ namhi vâ.
sabbass'eva râjasaddassa savibhattissa raññam âdeso hoti vâ namhi vibhattimhi: raññaṃ râjûnam idaṃ raṭṭhaṃ.

18. nâmhi raññâ vâ.
sabbass'eva râjasaddassa savibhattissa raññâ âdeso hoti vâ nâmhi vibhattimhi: tena raññâ kataṃ râjena vâ kataṃ.
nâmhîti kimatthaṃ? rañño santikaṃ.

19. smimhi raññe râjini.
sabbass'eva râjasaddassa savibhattissa raññe râjini icc ete âdesâ honti smimhi vibhattimhi: raññe râjini sîlaṃ tiṭṭhati.
20. tumhamhâkaṃ tayi mayi.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ tayi mayi icc ete âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ smimhi vibhattimhi: tayi mayi.
smimhîti kimatthaṃ? tvaṃ bhavasi ahaṃ bhavâmi.
21. tvam ahaṃ simhi ca.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ tvam aham icc ete âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ simhi vibhattimhi: tvaṃ ahaṃ.
simhîti kimatthaṃ? tayi mayi.
caggahaṇena tuvañ ca hoti: tuvaṃ satthâ.
22. tava mama se.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ tava mama icc ete âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ se vibhattimhi: tava mama.
se ti kimatthaṃ? tayi mayi.
23. tuyham mayhañ ca.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ tuyhaṃ mayham icc ete âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ se vibhattimhi: tuyhaṃ mayhaṃ dhanaṃ dîyate.
se ti kimatthaṃ? tayâ mayâ.
24. tam mam amhi.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ taṃ mam icc ete âdesâ honti yathâsaṅkhyam amhi vibhattimhi: taṃ maṃ.
amhîti kimatthaṃ? tayâ mayâ.
25. tavam mamañ ca na vâ.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ tavaṃ mamam icc ete âdesâ honti na vâ yathâsaṅkhyam amhi vibhattimhi: tavaṃ mamaṃ passasi.
na vâ ti kimatthaṃ? taṃ maṃ passasi.
caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ.

26. nâmhi tayâ mayâ.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ tayâ mayâ icc ete âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ nâmhi vibhattimhi: tayâ mayâ kataṃ.
nâmhîti kimatthaṃ? tumhehi amhehi.
27. tumhassa tuvaṃ tvam amhi.
sabbass' eva tumhasaddassa savibhattissa tuvaṃ tvam icc ete âdesâ honti amhi vibhattimhi: kaliṅgarassa tuvaṃ maññe kaṭṭhassa tvaṃ maññe.
28. padato dutiyâcatutthîchaṭṭhîsu vo no.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ yadâ padasmâ paresaṃ vo no âdesâ honti na vâ yathâsaṅkhyaṃ dutiyâ catutthî chaṭṭhî icc etesu bahuvacanesu: pahâya vo bhikkhave gamissâmi mâ no ajja vikantiṃsu rañño sûdâ mahânase, evaṃ dutiyatthe. dhammaṃ vo bhikkhave desissâmi saṃvibhajjetha no rajjena, evam catutthyatthe. tuṭṭho 'smi vo bhikkhave pakatiyâ satthâ no bhagavâ anuppatto, evam chaṭṭhyatthe.
na vâ ti kimatthaṃ? eso amhâkaṃ satthâ.
tumhamhâkam iti kimatthaṃ? ete isayo passasi.
padato ti kimatthaṃ? tumhâkaṃ satthâ.
etesv iti kimatthaṃ? gacchatha tumhe gacchâma mayaṃ.
29. te m' ekavacanesu.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ yadâ padasmâ paresaṃ te me âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ catutthî chaṭṭhî icc etesu ekavacanesu: dadâmi te gâmavarâni pañca dadâhi me gâmavaraṃ idaṃ te raṭṭhaṃ ayaṃ me putto.
padato ti kimatthaṃ? tava ñâti mama ñâti.
30. na amhi.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ yadâ padasmâ paresaṃ te me âdesâ na honti amhi vibhattimhi: passeyya taṃ vassasataṃ ârogyaṃ so maṃ bravîti.
31. vâ tatiye ca.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ yadâ padasmâ paresaṃ te me âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ

tatiyekavacane pare: kataṃ te pâpaṃ kataṃ me pâpaṃ kataṃ tayâ pâpaṃ kataṃ mayâ pâpaṃ.
padato ti kimatthaṃ? tayâ kataṃ mayâ kataṃ.

32. bahuvacanesu vo no.
sabbesaṃ tumha-amhasaddânaṃ savibhattînaṃ yadâ padasmâ paresaṃ vo no âdesâ honti yathâsaṅkhyaṃ tatiyâbahuvacane pare: kataṃ vo kammaṃ kataṃ no kammaṃ.
padato ti kimatthaṃ? tumhehi kataṃ amhehi kataṃ.
bahuvacanaggahaṇena yomhi paṭhame vo no âdesâ honti: gâmaṃ vo gaccheyyâtha gâmaṃ no gaccheyyâma.

33. pumantass' â simhi.
puma icc etassa antassa savibhattissa â âdeso hoti simhi vibhattimhi: pumâ tiṭṭhati.
simhîti kimatthaṃ? pumâno tiṭṭhanti.
antaggahaṇena maghava yuva icc evamâdînam antassa savibhattissa â âdeso hoti simhi vibhattimhi: maghavâ yuvâ.

34. am âlapanekavacane.
puma icc etassa antassa savibhattissa am âdeso hoti âlapanekavacane pare: he pumaṃ.
âlapane ti kimatthaṃ? pumâ.
ekavacane ti kimatthaṃ? he pumâno.

35. samâse ca vibhâsâ.
puma icc etassa antassa am âdeso hoti vibhâsâ samâse ca kate: itthî ca pumâ ca napuṃsakañ ca itthipunnapuṃsakâni itthipunnapuṃsakânaṃ samûho itthipunnapuṃsakasamûho.
vibhâsâ ti kimatthaṃ? itthipumanapuṃsakâni.

36. yosv âno.
puma icc etassa antassa savibhattissa âno âdeso hoti yosu vibhattîsu: pumâno he pumâno.
yosv iti kimatthaṃ? pumâ.

37. âne smimhi vâ.
puma icc etassa antassa savibhattissa âne âdeso hoti vâ smimhi vibhattimhi: pumâne pume vâ.

38. hivibhattimhi ca.
puma icc etassa antassa hivibhattimhi ca âne âdeso hoti: pumânehi pumânebhi.
punavibhattiggahaṇaṃ kimatthaṃ? savibhattiggahaṇanivattanatthaṃ: pumânehi pumânebhi.
caggahaṇena maghava yuva icc evamâdînam antassa âna âdeso hoti si yo aṃ yo icc etesu vibhattîsu pumakammathâmantassa c' ukâro hoti sasmâvibhattîsu: maghavâno maghavânâ maghavânaṃ maghavâne yuvâno yuvânâ yuvânaṃ yuvâne pumuno pumunâ kammuno kammunâ thâmuno thâmunâ.
39. susmim â vâ.
puma icc etassa antassa su icc etasmiṃ vibhattimhi â âdeso hoti vâ: pumâsu pumesu vâ.
40. u nâmhi ca.
puma icc etassa antassa â u âdesâ honti vâ nâmhi vibhattimhi: pumânâ pumunâ pumena vâ.
caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ.
41. a kammantassa ca.
kamma icc etassa antassa u a âdesâ honti vâ nâmhi vibhattimhi: kammunâ kammanâ kammena vâ.
caggahaṇena maghava yuva icc evamâdînam antassa â âdeso hoti kvaci nâ su icc etesu vibhattîsu: maghavânâ maghavâsu maghavesu maghavena vâ yuvânâ yuvâsu yuvesu yuvena vâ.

iti nâmakappe dutiyo kaṇḍo.

1. tumhamhehi nam âkaṃ.
tehi tumha-amhehi naṃvacanassa âkaṃ hoti: tumhâkaṃ amhâkaṃ.
nam iti kimatthaṃ? tumhehi amhehi.
2. vâ yv appaṭhamo.
tehi tumha-amhehi yo appaṭhamo âkaṃ hoti vâ: tumhâkaṃ passâmi tumhe passâmi vâ amhâkaṃ passasi amhe passasi vâ.
yo ti kimatthaṃ? tumhehi amhehi.

appaṭhamo ti kimatthaṃ? gacchatha tumhe gacchâma mayaṃ.
vâ ti vikappanatthena yonam am ânam âdesâ honti: tumhaṃ tumhânaṃ amhaṃ amhânaṃ.

3. sass' aṃ.
tehi tumha-amhehi sassa vibhattissa am âdeso hoti vâ: tumhaṃ dîyate tava dîyate tumhaṃ pariggaho tava pariggaho amhaṃ dîyate mama dîyate amhaṃ pariggaho mama pariggaho.
sasseti kimatthaṃ? tumhesu amhesu.

4. sabbanâmakârat' e paṭhamo.
sabbesaṃ sabbanâmânam akârato yo paṭhamo ettam âpajjate: sabbe ye te ke tumhe amhe ime.
sabbanâmânam iti kimatthaṃ? devâ 'surâ nâgâ gandhabbâ manussâ.
akârato ti kimatthaṃ? amû purisâ tiṭṭhanti.
yo ti kimatthaṃ? sabbo yo so ko ayaṃ.
paṭhamaggahaṇam uttarasuttatthaṃ.

5. dvandaṭṭhâ vâ.
tasmâ sabbanâmakârato dvandaṭṭhâ yo paṭhamo ettam âpajjate vâ: katarakatame katarakatamâ vâ.
sabbanâmânam iti kimatthaṃ? devâsuranâgagandhabbamanussâ.
dvandaṭṭhâ ti kimatthaṃ? te sabbe.

6. nâññaṃ sabbanâmikaṃ.
sabbanâmikavidhânaṃ dvandaṭṭhe nâññaṃ kâriyaṃ hoti: pubbâparânaṃ pubbuttarânaṃ adharuttarânaṃ.

7. bahubbîhimhi ca.
bahubbîhimhi ca samâse sabbanâmikavidhânaṃ nâññaṃ kâriyaṃ hoti: piyapubbâya piyapubbânaṃ piyapubbe piyapubbassa.
ceti kimatthaṃ? sabbanâmikavidhânañ ca hoti: dakkhiṇapubbassaṃ dakkhiṇapubbassâ uttarapubbassaṃ uttarapubbassâ.

8. sabbato naṃ saṃ sânaṃ.
sabbato sabbanâmato naṃvacanassa saṃ sânam icc ete

âdesâ honti: sabbesaṃ sabbesânaṃ sabbâsaṃ sabbâsânaṃ yesaṃ yesânaṃ yâsaṃ yâsânaṃ tesaṃ tesânaṃ tâsaṃ tâsânaṃ kesaṃ kesânaṃ kâsaṃ kâsânaṃ imesaṃ imesânaṃ imâsaṃ imâsânaṃ amûsaṃ amûsânaṃ.

nam iti kimatthaṃ? sabbassa yassa tassa.

evaṃ sabbattha.

9. râjassa râju sunaṃhîsu ca.

sabbass' eva râjasaddassa râju âdeso hoti su naṃ hi icc etesu: râjûsu râjûnaṃ râjûhi râjûbhi.

sunamhîsû ti kimatthaṃ? râjâ.

caggahaṇam avadhâraṇatthaṃ: râjesu râjânaṃ râjehi râjebhi.

10. sabbass'imass'e vâ.

sabbass'eva imasaddassa ekâro hoti vâ su naṃ hi icc etesu: esu imesu esaṃ imesaṃ ehi imehi imebhi.

imasseti kimatthaṃ? etesu etesaṃ etehi etebhi.

11. an' imi nâmhi ca.

sabbass'eva imasaddassa ana imi icc ete âdesâ honti nâmhi vibhattimhi: anena dhammadânena sukhitâ hotu sâ pajâ iminâ buddhapûjena patvâna amataṃ padaṃ.

nâmhîti kimatthaṃ? imesu imesaṃ imehi imebhi.

12. anapuṃsakassâyaṃ simhi.

sabbass'eva imasaddassa anapuṃsakassa ayam âdeso hoti simhi vibhattimhi: ayaṃ puriso ayam itthî.

anapuṃsakasseti kimatthaṃ? idaṃ cittaṃ tiṭṭhati.

simhîti kimatthaṃ? imaṃ purisaṃ passasi tvaṃ.

13. amussa mo saṃ.

amusaddassa anapuṃsakassa makâro sakâram âpajjate vâ simhi vibhattimhi: asu râjâ amuko râjâ asu itthî amukâ itthî.

anapuṃsakasseti kimaṭṭhaṃ? aduṃ pupphaṃ virocati.

amusseti kimatthaṃ? ayaṃ puriso tiṭṭhati.

simhîti kimatthaṃ? amuṃ purisaṃ passasi.

14. etatesan to.

eta ta icc etesam anapuṃsakânaṃ takâro sakâram

âpajjate simhi vibhattimhi: eso puriso esâ itthî so puriso sâ itthî.
etatesam iti kimattham? itaro puriso itarâ itthî.
anapuṃsakasseti kimatthaṃ? etaṃ cittaṃ etaṃ rûpaṃ taṃ cittaṃ taṃ rûpaṃ.

15. tassa vâ nattaṃ sabbattha.
tassa sabbanâmassa takârassa nattaṃ hoti vâ sabbattha liṅgesu: nâya tâya naṃ taṃ ne te nesu tesu namhi tamhi nâhi tâhi nâbhi tâbhi.

16. sasmâsmiṃsaṃsâsv attaṃ.
tassa sabbanâmassa takârassa sabbass' eva attaṃ hoti vâ sa smâ smiṃ saṃ sâ icc etesu sabbattha liṅgesu: assa tassa asmâ tasmâ asmiṃ tasmiṃ assaṃ tassaṃ assâ tassâ.
takârasseti kimatthaṃ? amussaṃ amussâ.
etesv iti kimatthaṃ? nesu tesu.

17. imasaddassa ca.
imasaddassa ca sabbass' eva attaṃ hoti vâ sa smâ smiṃ saṃ sâ icc etesu sabbattha liṅgesu: assa imassa asmâ imasmâ asmiṃ imasmiṃ assaṃ imissaṃ assâ imissâ.
imasaddasseti kimatthaṃ? etissaṃ etissâ.

18. sabbato ko.
sabbato sabbanâmato kakârâgamo hoti vâ: sabbako yako sako amuko asuko.
vâ ti kimatthaṃ? sabbo yo so ko.
sabbanâmato ti kimatthaṃ? puriso.
punasabbatoggahaṇena aññasmâpi kakârâgamo hoti: hînako potako.

19. ghapato smiṃsânaṃ saṃ sâ.
sabbato sabbanâmato ghapasaññâto smiṃ sa icc etesaṃ saṃ sâ âdesâ honti vâ yathâsaṅkhyaṃ: sabbassaṃ sabbâyaṃ sabbassâ sabbâya imissaṃ imâyaṃ imissâ imâya amussaṃ amuyaṃ amussâ amuyâ.
sabbanâmato ti kimatthaṃ? itthiyaṃ itthiyâ.
smiṃsânam iti kimatthaṃ? amuyo.

20. n'etâhi smim âya yâ.
etâhi sabbanâmâhi ghapasaññâto smiṃvacanassa n' eva âya-yâdesâ honti: etissaṃ etâyaṃ imissaṃ imâyaṃ amussaṃ amuyaṃ.
smin ti kimatthaṃ? tâya itthiyâ mukhaṃ.
etâhîti kimatthaṃ? kaññâya vîṇâya gaṅgâya saddhâya.

21. manogaṇâdito sminnânam i â.
tasmâ manogaṇâdito smiṃ nâ icc etesam ikâra-âkârâdesâ honti vâ yathâsaṅkhyaṃ: manasi manasmiṃ sirasi sirasmiṃ manasâ manena vacasâ vacena sirasâ sirena sarasâ sarena tapasâ tapena vayasâ vayena yasasâ yasena tejasâ tejena urasâ urena tamasâ tamena.
sminnânam iti kimatthaṃ? mano siro tamo tapo tejo.
âdiggahaṇena aññasmâpi sminnânam ikâra-âkârâdesâ honti: bilasi bilasâ padasi padasâ.

22. sassa c' o.
tasmâ manogaṇâdito sassa ca okâro hoti: manaso tapaso tamaso.

23. etesam o lope.
etesaṃ manogaṇâdînam anto ottam âpajjate vibhattilope kate: manomayaṃ ayomayaṃ tejosamena tapoguṇena siroruhena.
âdiggahaṇaṃ kimatthaṃ? aññesam anto ottam âpajjate: âposamena vâyosamena.
lope ti kimatthaṃ? padasâ tapasâ yasasâ vacasâ manasâ.
evam aññe pi yojetabbâ.

24. sa sare vâgamo.
eteh' eva manogaṇâdîhi vibhattâdese sare pare sakârâgamo hoti vâ: manasâ vacasâ manasi vacasi.
vâ ti kimatthaṃ? manena tejena yasena.
sare ti kimatthaṃ? mano tejo yaso.
punâdiggahaṇena aññasmim pi paccaye pare sakârâgamo hoti: mânasikaṃ vâcasikaṃ.

25. santasaddassa so bhe bo c' ante.
sabbassa santasaddassa sakârâdeso hoti bhakâre pare

ante ca bakârâgamo hoti: sabbhir eva samâsetha sabbhi kubbetha santhavaṃ sataṃ saddhammam aññâya seyyo hoti na pâpiyo jîranti ve râjarathâ sucittâ atho sarîram pi jaram upeti satañ ca dhammo na jaram upeti santo have sabbhi pavedayanti sabbhûto sabbhâvo.

bheti kimatthaṃ? santehi pûjito bhagavâ.

caggahaṇaṃ kvaci sakârass' eva pasiddhatthaṃ: sakkâro sakkato.

26. simhi gacchantâdînaṃ ntasaddo aṃ.

simhi gacchantâdînaṃ ntasaddo am âpajjate vâ: gacchaṃ gacchanto mahaṃ mahanto caraṃ caranto khâdaṃ khâdanto.

gacchantadînam iti kimatthaṃ? anto danto vanto santo.

27. sesesu ntu va.

gacchantâdînaṃ ntasaddo ntuppaccayo va daṭṭhabbo sesesu vibhattippaccayesu: gacchato mahato gacchati mahati gacchatâ mahatâ.

sesesû ti kimattham? gacchaṃ mahaṃ khâdaṃ.

28. brahmattasakharâjâdito am ânaṃ.

brahma atta sakha râja icc evamâdito aṃvacanassa ânaṃ hoti vâ: brahmânaṃ brahmaṃ attânaṃ attaṃ sakhânaṃ sakhaṃ râjânaṃ râjaṃ.

am iti kimatthaṃ? râjâ.

29. sy â ca.

brahma atta sakha râja icc evamâdito sivacanassa â ca hoti: brahmâ attâ sakhâ râjâ âtumâ.

30. yonam âno.

brahma atta sakha râja icc evamâdito yonam âno âdeso hoti: brahmâno attâno sakhâno râjâno âtumâno.

31. sakhâto c' âyo no.

tasmâ sakhâto ca yonam âyo no âdesâ honti: sakhâyo sakhino.

yonam iti kimatthaṃ? sakhâ.

32. smim e.

tasmâ sakhâto smiṃvacanassa ekâro hoti: sakhe.

33. brahmato gassa ca.
tasmâ brahmato gassa ca ekâro hoti: he brahme.

34. sakhantass' i nonânaṃsesu.
tassa sakhantassa ikâro hoti no nâ naṃ sa icc etesu: sakhino sakhinâ sakhînaṃ sakhissa.
etesv iti kimatthaṃ? sakhârehi.

35. âro himhi vâ.
tassa sakhantassa âro hoti vâ himhi vibhattimhi: sakhârehi sakhehi.

36. sunamaṃsu vâ.
tassa sakhantassa âro hoti vâ su nam am icc etesu: sakhâresu sakhesu sakhârânam sakhînam sakhâraṃ sakhaṃ.

37. brahmato tu smin ni.
tasmâ brahmato smiṃvacanassa ni âdeso hoti: brahmani.
tuggahaṇena abrahmato pi smiṃvacanassa ni hoti: kammani cammani muddhani.

38. uttaṃ sanâsu.
tassa brahmasaddassa anto uttam âpajjate sa nâ icc etesu: brahmuno brahmunâ.
sanâsûti kimatthaṃ? brahmâ.

39. satthupitâdînam â sismiṃ silopo ca.
satthupitu-âdînam anto âttam âpajjate sismiṃ silopo ca hoti: satthâ pitâ mâtâ bhâtâ kattâ.
sismin ti kimatthaṃ? satthussa pitussa mâtussa bhâtussa kattussa.

40. aññesv ârattaṃ.
satthupitu-âdînam anto aññesu vacanesu ârattam âpajjate: satthâraṃ pitaraṃ mâtaraṃ bhâtaraṃ kattâraṃ satthârehi pitarehi mâtarehi bhâtarehi kattârehi.
aññesv iti kimatthaṃ? satthâ pitâ mâtâ bhâtâ kattâ.

41. vâ namhi.
satthupitu-âdînam anto ârattam âpajjate vâ namhi vibhattimhi: satthârânaṃ pitarânaṃ mâtarânaṃ bhâtarânaṃ.
vâ ti kimatthaṃ? satthânaṃ pitûnaṃ mâtûnaṃ bhâtûnaṃ.

42. satthun' attañ ca.

tassa satthusaddassa anto attam âpajjate vâ namhi vibhattimhi: satthânaṃ pitânaṃ mâtânaṃ bhâtânaṃ kattânaṃ. vâ ti kimatthaṃ? satthârânaṃ pitarânaṃ mâtarânaṃ bhâtarânaṃ dhîtarânaṃ.

caggahaṇam aññesam pi sampiṇḍanatthaṃ.

43. u sasmiṃ salopo ca.

satthu pitu icc evamâdînam antassa uttaṃ hoti vâ sasmiṃ salopo ca hoti: satthu satthussa satthuno dîyate pariggaho vâ pitu pitussa pituno dîyate pariggaho vâ mâtu mâtussa mâtuno dîyate pariggaho vâ bhâtu bhâtussa bhâtuno dîyate pariggaho vâ.

caggahaṇaṃ dutiyasampiṇḍanatthaṃ.

44. sakamandhâtâdînañ ca.

sakamandhâtu icc evâmâdînam anto uttam âpajjate sasmiṃ salopo ca hoti: sakamandhâtu iva assa râjino vibhavo. evaṃ: kattu gantu dâtu icc evamâdi.

punârambhaggahaṇaṃ kimatthaṃ? niccadîpanatthaṃ: sakamandhâtu.

caggahaṇaṃ dutiyasaṃpiṇḍanatthaṃ.

45. tato yonam o tu.

tato ârâdesato sabbesaṃ yonam okârâdeso hoti: satthâro pitaro mâtaro bhâtaro kattâro vattâro.

tuggahaṇena aññasmâpi yonam okâro hoti: caturo janâ gâvo ubho purisâ.

46. tato smim i.

tato ârâdesato smiṃvacanassa ikârâdeso hoti: satthari pitari mâtari bhâtari dhîtari kattari vattari.

punatatogahaṇena aññasmâpi smiṃvacanassa ikâro hoti: bhuvi.

47. nâ â.

tato ârâdesato nâvacanassa â âdeso hoti: satthârâ pitarâ mâtarâ bhatarâ dhîtarâ kattarâ vattarâ.

48. âro rassam ikâre.

ârâdeso rassam âpajjate ikâre pare: satthari pitari mâtari bhâtari dhîtari kattari vattari.

49. pitâdînaṃ asimhi.

pitâdînam ârâdeso rassam âpajjate asimhi vibhattimhi: pitarâ mâtarâ bhâtarâ dhîtara pitaro mâtaro bhâtaro dhîtaro.

asimhiggahaṇaṃ tomhi ikârâdesaññâpanatthaṃ: pitito mâtito bhâtito duhitito.

50. tayâtayînaṃ takâro tvattaṃ vâ.

tayâ tayi icc etesaṃ takâro tvattam âpajjate vâ: tvayâ tayâ tvayi tayi.

etesam iti kimatthaṃ? tuvaṃ tavaṃ.

iti nâmakappe tatiyo kaṇḍo.

1. attanto hismim anattaṃ.

tassa attạno anto anattam âpajjate hismiṃ vibhattimhi: attanehi attanebhi.

attanto ti kimatthaṃ? râjehi râjebhi.

hismin ti kimatthaṃ? attano.

anattam iti bhâvaniddesena attasaddassa sakârâdeso hoti sabbâsu vibhattîsu: sako sakâ sakaṃ sake.

2. tato smin ni.

tato attato smiṃvacanassa ni hoti: attani.

tatogahaṇam avadhâraṇatthaṃ: sake petavisaye.

3. sassa no.

tato attato sassa vibhattissa no hoti: attano.

4. smâ nâ.

tato attato smâvacanassa nâ hoti: attanâ.

punatatogahaṇena tassa attano takârass' eva rakâro hoti sabbesu vacanesu: atrajo atrajaṃ.

5. jhalato ca.

jha la icc etehi smâvacanassa nâ hoti: agginâ daṇḍinâ bhikkhunâ sayambhunâ.

smâ ti kimatthaṃ? aggayo munayo isayo.

6. ghapato smiṃ yaṃ vâ.

tasmâ ghapato smiṃvacanassa yaṃ hoti vâ: kaññâyaṃ kaññâya rattiyaṃ rattiyâ itthiyaṃ itthiyâ vadhuyaṃ vadhuyâ yâguyaṃ yâguyâ.

7. yonan ni napuṃsakehi.
sabbesaṃ yonaṃ ni hoti vâ napuṃsakehi liṅgehi: aṭṭhîni aṭṭhî âyûni âyû. evaṃ dutiyâyaṃ.
napuṃsakehîti kimatthaṃ? itthiyo.

8. ato niccaṃ.
akârantehi napuṃsakehi liṅgehi yonaṃ niccaṃ ni hoti: yâni yâni tâni tâni kâni kâni bhayâni bhayâni rûpâni rupâni.

9. si 'ṃ.
akârantehi napuṃsakehi liṅgehi sivacanassa aṃ hoti niccaṃ: sabbaṃ yaṃ taṃ kaṃ rûpaṃ.

10. sesato lopaṃ ga si pi.
tato nidditthehi liṅgehi sesato ga si icc ete lopam âpajjante: bhoti itthi sâ itthî bho daṇḍi so daṇḍî bho sattha so satthâ bho râja so râjâ.
sesato ti kimatthaṃ? puriso gacchati.
ga sîti kimatthaṃ? itthiyâ satthussa.

11. sabbâsam âvusopasagganipâtâdîhi ca.
sabbâsaṃ vibhattînam ekavacanabahuvacanânaṃ paṭhamâdutiyâtatiyâcatutthîpañcamîchaṭṭhîsattamînaṃ lopo hoti âvuso upasagga nipâta icc evamâdîhi ca: tvaṃ pan'âvuso tumhe pan'âvuso padaso dhammaṃ vâceyya vihâraṃ sve upagacchissati. pa parâ ni nî u dû saṃ vi ava anu pari adhi abhi pati su â ati api apa upa: pahâro parâbhavo nihâro nîhâro ûhâro dûhâro saṃhâro vihâro avahâro anuhâro parihâro adhihâro abhihâro patihâro suhâro âhâro atihâro apahâro upahâro, evaṃ vîsati upasaggehi ca. yathâ tathâ evaṃ khalu kho yatra tatra atho atha hi tu ca vâ ve haṃ ahaṃ laṃ alaṃ eva ho aho he ahe re are, evamâdîhi nipâtehi ca yojetabbâ.

12. pumassa liṅgâdîsu samâsesu.
puma icc etassa anto lopam âpajjate liṅgâdîsu parapadesu samâsesu: pulliṅgaṃ pumbhâvo puṅkokilo.
pumasseti kimatthaṃ? itthiliṅgaṃ napuṃsakalingaṃ.

liṅgâdîsû ti kimatthaṃ? pumitthî.
samâsesû ti kimatthaṃ? pumassa liṅgaṃ.

13. aṃ yam îto pasaññâto.
amvacanassa yaṃ hoti vâ îto pasaññâto: itthiyaṃ itthiṃ.
pasaññâto ti kimatthaṃ? daṇḍinaṃ bhoginaṃ.
am iti kimatthaṃ: itthîhi.

14. nañ jhato katarassâ.
tasmâ jhato katarassâ aṃvacanassa naṃ hoti: daṇḍinaṃ bhoginaṃ.
jhato ti kimatthaṃ? vessabhuṃ.
katarassâ ti kimatthaṃ? kucchiṃ.

15. yonan no.
sabbesaṃ yonaṃ jhato katarassâ no hoti: daṇḍino bhogino he daṇḍino he bhogino.
katarassâ ti kimattham? aggayo munayo isayo.
jhato ti kimatthaṃ? sayambhuvo.
yonan ti kimatthaṃ? daṇḍinâ bhoginâ.

16. smin ni.
tasmâ jhato katarassâ smiṃvacanassa ni hoti: daṇḍini bhogini.
katarassâ ti kimatthaṃ? vyâdhimhi.

17. kissa ka ve ca.
kim icc etassa ko ca hoti vappaccaye pare: kva gato 'si tvaṃ devânampiyatissa.
caggahaṇena avappaccaye pare pi ko ca hoti: ko taṃ ninditum arahati kathaṃ bodhayituṃ dhammaṃ.
ve ti kimatthaṃ? kuto âgato 'si tvaṃ.

18. ku hiṃhaṃsu ca.
kim icc etassa ku hoti hiṃ ham icc etesu ca: kuhiṃ gacchasi kuhaṃ gacchasi.
caggahaṇena aññatthâpi hiñcanaṃdâcanaṃpaccayesu paresu ku hoti: kuhiñcanaṃ kudâcanaṃ.

19. sesesu ca.
kim icc etassa ko hoti sesesu vibhattippaccayesu paresu: ko pakâro kathaṃ kaṃ pakâraṃ kathaṃ.

20. tratothesu ca.
kim icc etassa ku hoti tra to tha icc etesu: kutra kuto kuttha.

21. sabbass' etassâkâro vâ.
sabbassa etasaddassa akâro hoti vâ to tha icc etesu: ato attha etto ettha.

22. tre niccaṃ.
sabbassa etasaddassa akâro hoti niccaṃ tre paccaye pare: atra.

23. e tothesu ca.
sabbassa etasaddassa ekâro hoti vâ to tha iec etesu: etto ato ettha attha.

24. imass' i thandânihatodhesu ca.
imasaddassa sabbass' eva ikâro hoti thaṃ dâni ha to dha icc etesu: itthaṃ idâni iha ito idha.

25. a dhunâmhi ca.
imasaddassa sabbass' eva akâro hoti dhunâmhi paccaye pare: adhunâ.

26. eta rahimhi.
imasaddassa sabbass' eva etâdeso hoti rahimhi paccaye pare: etarahi.

27. itthiyam ato â paccayo.
itthiyaṃ vattamânâya akârato â paccayo hoti: sabbâ yâ sâ kâ kaññâ katarâ.

28. nadâdito vâ î.
nadâdito vâ anadâdito vâ itthiyaṃ vattamânâya î paccayo hoti: nadî mahî kumârî taruṇî vâruṇî sakhî hatthî.

29. ṇavaṇikaṇeyyaṇantûhi.
ṇava ṇika ṇeyya ṇa ntu icc etehi itthiyaṃ vattamânehi î paccayo hoti: mânavî paṇḍavî nâvikî venateyyî kunteyyî gotamî guṇavatî somavatî.

30. patibhikkhurâjîkârantehi inî.
patibhikkhurâjîkârantehi itthiyaṃ vattamânehi inî paccayo hoti: gahapatânî bhikkhunî râjinî hatthinî daṇḍinî medhâvinî tapassinî.

31. ntussa tam îkâre.

sabbass' eva ntuppaccayassa to âdeso hoti vâ îkâre pare: guṇavatî guṇavantî kulavatî kulavantî satimatî satimantî mahatî mahantî gottamatî gottamantî.

32. bhavato bhoto.

sabbass' eva bhavantasaddassa bhotâdeso hoti îkâre itthigate pare: bhoti ayye bhotî kaññe bhoti kharâdiye.

33. bho ge tu.

sabbass' eva bhavantasaddassa bho âdeso hoti ge pare: bho purisa bho aggi bho râja bho sattha bho daṇḍi bho sayambhu.

ge ti kimatthaṃ? bhavatâ bhavaṃ.

tuggahaṇena aññasmim pi vacane sabbassa bhavantasaddassa bhonta bhante bhonto bhadde bhotâ bhoto icc ete âdesâ honti: bhonta bhante bhonto bhadde bhotâ bhoto.

34. akârapitâdyantânam â.

akâro ca pitâdînam anto ca âttam âpajjate ge pare: bho purisâ bho râjâ bho pitâ bhoti mâtâ bho satthâ.

35. jhalapâ rassaṃ.

jha la pa icc ete rassam âpajjante ge pare: bho daṇḍi bho sayambhu bhoti itthi bhoti vadhu.

36. âkâro vâ.

âkâro rassam âpajjate vâ ge pare: bho râja bho râjâ bho atta bho attâ bho sakha bho sakhâ bho sattha bho satthâ.

iti nâmakappe catuttho kaṇḍo.

1. tvâdayo vibhattisaññâyo.

to âdi yesaṃ paccayânaṃ te honti paccayâ tvâdayo vibhattisaññâ va daṭṭhabbâ: sabbato yato tato kuto ato ito sabbadâ yadâ tadâ kadâ idha idâni.

2. kvaci to pañcamyatthe.

kvaci to paccayo hoti pañcamyatthe: sabbato yato tato kuto ato ito.

kvacîti kimatthaṃ? imasmâ sabbasmâ.

3. tra tha sattamiyâ sabbanâmehi.
tra tha icc ete paccayâ honti sattamyatthe sabbanâmehi: sabbatra sabbattha yatra yattha tatra tattha.
4. sabbato dhi.
sabba icc etasmâ dhi paccayo hoti kvaci sattamyatthe: sabbadhi sabbasmiṃ.
5. kismâ vo.
kim icc etasmâ vappaccayo hoti kvaci sattamyatthe: kva gato 'si tvaṃ devânampiyatissa.
kvacîti kimatthaṃ? kasmiṃ gato 'si.
6. hiṃ haṃ hiñcanaṃ.
kim icc etasmâ hiṃ haṃ hiñcanam icc ete paccayâ honti sattamyatthe: kuhiṃ kuhaṃ kuhiñcanaṃ.
7. tamhâ ca.
tamhâ ca hiṃ ham icc ete paccayâ honti sattamyatthe: tahiṃ tahaṃ.
8. imasmâ hadhâ ca.
imasmâ ha dha icc ete paccayâ honti sattamyatthe: iha idha.
9. yato hiṃ.
tasmâ yato hiṃ paccayo hoti sattamyatthe: yahiṃ.
10. kâle.
kâle icc etam adhikâratthaṃ veditabbaṃ.
11. kiṃsabbaññekayakûhi dâ dâcanaṃ.
kiṃ sabba añña eka ya ku icc etehi dâ dâcanam icc ete paccayâ honti kâle sattamyatthe: kadâ sabbadâ aññadâ ekadâ yadâ kudâcanaṃ.
12. tamhâ dâni ca.
ta icc etasmâ dâni dâ icc ete paccayâ honti kâle sattamyathe: tadâni tadâ.
13. imasmâ rahi dhunâ dâni ca.
imasmâ rahi dhunâ dâni icc ete paccayâ honti kâle sattamyatthe: etarahi adhunâ idâni.
14. sabbassa so dâmhi vâ.
sabba icc etassa sakârâdeso hoti vâ dâmhi paccaye pare: sadâ sabbadâ.

15. avaṇṇo ye lopañ ca.
avaṇṇo ye paccaye pare lopam âpajjate: bâhusaccaṃ paṇḍiccaṃ vepullaṃ nepuññaṃ kâruññaṃ kosallaṃ sâmaññaṃ sohajjaṃ.

16. vuddhassa jo iyiṭṭhesu.
sabbassa vuddhasaddassa jo âdeso hoti iya iṭṭha icc etesu paccayesu: jeyyo jeṭṭho.

17. pasatthassa so ca.
sabbassa pasatthasaddassa so âdeso hoti jo âdeso ca iya iṭṭha icc etesu paccayesu: seyyo seṭṭho jeyyo jeṭṭho.

18. antikassa nedo.
sabbassa antikasaddassa nedâdeso hoti iya iṭṭha icc etesu paccayesu: nediyo nediṭṭho.

19. bâḷhassa sâdho.
sabbassa bâḷhasaddassa sâdhâdeso hoti iya iṭṭha icc etesu paccayesu: sâdhiyo sâdhiṭṭho.

20. appassa kaṇ.
sabbassa appasaddassa kaṇ âdeso hoti iya iṭṭha icc etesu paccayesu: kaṇiyo kaṇittho.

21. yuvânañ ca.
sabbassa yuvasaddassa kaṇ âdeso hoti iya iṭṭha icc etesu paccayesu: kaṇiyo kaṇiṭṭho.
caggahaṇam anukaḍḍhanatthaṃ.

22. vantumantuvînañ ca lopo.
vantu mantu vî icc etesaṃ paccayânaṃ lopo hoti iya iṭṭha icc etesu paccayesu: guṇiyo guṇiṭṭho satiyo satiṭṭho medhiyo medhiṭṭho.

23. yavatan talaṇadakârânaṃ vyañjanâni calañajakârattaṃ.
yavataṃ talaṇadakârânaṃ vyañjanâni calañajakârattam âpajjante yathâsaṅkhyaṃ: bâhusaccaṃ pandiccaṃ vepullaṃ nepuññaṃ kâruññaṃ kosallaṃ sâmaññaṃ sohajjaṃ.
yavatam iti kimatthaṃ? tiṇadalaṃ.
talaṇadakârânam iti kimatthaṃ? âlasyam ârogyaṃ.
vyañjanânîti kimatthaṃ? maccunâ.

kâraggahaṇaṃ kimatthaṃ? yakârassa makârâdesaññâpanatthaṃ: opammaṃ.

24. amhatumhanturâjabrahmattasakhasatthupitâdîhi smâ nâ va. amha tumha ntu râja brahma atta sakha satthu pitu icc evamâdîhi smâ nâ va daṭṭhabbâ: mayâ tayâ guṇavatâ raññâ brahmunâ attanâ sakhinâ satthârâ pitarâ mâtarâ bhâtarâ dhîtarâ.
etehîti kimatthaṃ? purisâ.

iti nâmakappe pañcamo kaṇḍo.